

Remissvar - Post- och telestyrelsens rapport Stöd till utbyggnad av infrastruktur för mobila tjänster

Ert diarienummer: Fi2026/00227

Sammanfattande ställningstagande

Region Sörmland välkomnar regeringens initiativ att stärka utbyggnaden av mobil infrastruktur, inte minst längs väg- och järnvägsstråk. Satsningen är viktig och bidrar till ökad tillgänglighet samt bättre förutsättningar för arbetspendling, kompetensförsörjning och regionförstoring.

Samtidigt bedömer regionen att det föreslagna stödsystemet i sin nuvarande utformning inte fullt ut möter de behov som finns i samhället. Behoven av robust och tillförlitlig mobil uppkoppling sträcker sig långt utanför transportkorridorer och omfattar hela den geografiska ytan där människor bor och företag verkar.

Region Sörmland ser särskilt tre grundläggande brister i förslaget. För det första saknas ett tydligt regionalt utvecklingsperspektiv, där utbyggnaden kopplas till etablerad rumslig och fysisk planering och funktionella samband. För det andra finns en risk att modellen, genom sitt fokus på kostnadseffektiv utbyggnad, i praktiken gynnar stråk med högre kommersiell attraktionskraft snarare än områden med störst samhällsbehov. För det tredje innebär den föreslagna genomförandemodellen, med olika operatörer längs olika sträckor, risker för en fragmenterad användarupplevelse som inte motsvarar faktiska behov.

Regionen är därför övergripande positiv till ambitionen, men kritisk till delar av modellens utformning och ser behov av en utveckling av stödsystemet så att det i högre grad utgår från användarperspektiv, näringslivets behov samt regional och kommunal samhällsplanering.

Övergripande synpunkter

Region Sörmland vill framhålla att utbyggnad av mobil infrastruktur i dag bör betraktas som en integrerad del av samhällsplaneringen, i paritet med investeringar i väg- och järnvägssystem. Digital konnektivitet är en bärande

komponent i tillgänglighet och en förutsättning för att människor, företag och offentliga verksamheter ska kunna verka i ett sammanhållet och funktionellt territorium.

Mot denna bakgrund är det problematiskt att det aktuella förslaget i huvudsak utgår från en sektorsspecifik och tekniskt orienterad modell, där målet är att maximera utbyggnaden i termer av täckta sträckor per investerad krona. Ett sådant angreppssätt riskerar att leda till en utveckling som inte fullt ut samspelar med de långsiktiga mål och prioriteringar som finns i regional och kommunal planering.

Regionen vill understryka att det redan i dag finns etablerade strukturer för strategisk planering av tillgänglighet och utveckling. Genom regionala utvecklingsstrategier, regional rumslig planering, kommunal fysisk planering samt storregional samverkan, exempelvis inom Östra Mellansverige, identifieras funktionella samband, prioriterade stråk och utvecklingsnoder. Dessa processer syftar till att skapa en sammanhållen och långsiktigt hållbar utveckling av regionen.

Vidare visar aktuella analyser av näringslivets behov att brister i mobil uppkoppling är ett reellt och utbrett hinder för företagens utveckling. Behoven är inte begränsade till transportstråk utan omfattar i hög grad de platser där verksamheten faktiskt bedrivs i landsbygdsområden, mindre orter samt i olika typer av produktions- och servicemiljöer.

Mot denna bakgrund menar Region Sörmland att ett framtida stödsystem bör:

- utformas med utgångspunkt i funktionella samband och verkliga användarbehov
- samordnas med regional och kommunal planering
- säkerställa att utbyggnaden bidrar till en sammanhållen och robust användarupplevelse

En sådan ansats är avgörande för att investeringarna i mobil infrastruktur ska bidra till regional utveckling, stärkt konkurrenskraft och minskade geografiska skillnader.

Avsaknad av regionalt utvecklingsperspektiv

Region Sörmland ser med oro på att det förslag som presenteras i huvudsak utgår från en sektorsspecifik och konkurrensbaserad modell, där operatörer ges incitament att bygga ut i de sträckor som ger högst avkastning i relation till investerat stöd, i praktiken en modell för att maximera utbyggnad i termer av ”mest möjliga täckning per investerad krona”.

Ett sådant angreppssätt riskerar att leda till en fragmenterad utbyggnad som i första hand styrs av kommersiell attraktivitet, snarare än av långsiktiga samhällsbyggnadsbehov. Därmed finns en påtaglig risk att utbyggnaden koncentreras till de delar av infrastrukturnätet som redan i dag har relativt goda förutsättningar, samtidigt som områden med större utvecklingsbehov fortsatt hamnar utanför.

Regionen konstaterar att det i förslaget i princip saknas ett integrerat regionalt utvecklingsperspektiv. Detta är anmärkningsvärt mot bakgrund av att digital infrastruktur i dag utgör en grundläggande komponent i samhällsplaneringen, på samma sätt som väg- och järnvägsinfrastruktur.

Inom ramen för det regionala utvecklingsansvaret bedriver regionerna, i nära samverkan med kommunerna, ett strukturerat och långsiktigt arbete med rumslig och fysisk planering, funktionella samband och utvecklingsinriktning. I Sörmland sker detta dels genom det löpande arbetet med den regionala utvecklingsstrategin, dels genom det storregionala samarbetet i Östra Mellansverige, där gemensamma strategiska inriktningar tas fram. I dessa processer identifieras bland annat strategiskt viktiga stråk, funktionella samband, nodstäder och utvecklingsnoder samt prioriterade tillväxt- och arbetsmarknadsområden. Dessa strukturer utgör grunden för en sammanhållen utveckling av regionen och syftar till att skapa tillgänglighet, attraktivitet och hållbar tillväxt i hela den geografiska ytan.

Mot denna bakgrund är det problematiskt att det aktuella förslaget inte relaterar till eller integrerar dessa etablerade planeringsunderlag. En utbyggnad av mobil infrastruktur som inte samspelar med regional och kommunal planering riskerar att motverka snarare än stärka uppsatta mål för regional utveckling.

Region Sörmland vill i detta sammanhang lyfta tillgänglighetsmodell som Trafikverket, Boverket m.fl. tagit fram, där tillgänglighet förstås som ett samspel mellan transportsystem, markanvändning och digitala lösningar.

Den digitala infrastrukturen utgör här en central del av tillgänglighetstriangeln och är en förutsättning för att människor och företag ska kunna verka, resa och interagera i ett sammanhållet system.

Mot denna bakgrund menar Region Sörmland att stödmodellen behöver utvecklas så att den i betydligt större utsträckning tar sin utgångspunkt i funktionella samband och planeringsunderlag och möjliggör prioritering av stråk och områden med stor betydelse för regional utveckling, allt för att säkerställa samordning med kommunal och regional rumslig planering.

Regionen är därför starkt kritisk till den nuvarande utformningen av modellen i denna del och anser att avsaknaden av ett tydligt regionalt utvecklingsperspektiv är en grundläggande brist i förslaget.

Behoven är bredare än transportkorridorer

Region Sörmland ser positivt på regeringens initiativ att stärka utbyggnaden av mobil infrastruktur längs väg- och järnvägsstråk. Sådana satsningar är viktiga och bidrar till förbättrad tillgänglighet i transportsystemet, vilket är en central del av ett väl fungerande samhälle.

Samtidigt vill regionen tydligt framhålla att ett fokus begränsat till transportkorridorer inte är tillräckligt för att möta näringslivets faktiska behov av digital uppkoppling. Den nyligen genomförda undersökningen av småföretag i Mellansverige, baserad på drygt 1 000 intervjuer, visar entydigt att tillgång till stabil och tillförlitlig digital infrastruktur är en grundläggande förutsättning för företagens verksamhet, konkurrenskraft och utveckling.

Resultaten visar att digitala system i dag är fullt integrerade i företagens dagliga verksamhet och affärsmodeller och att mobil uppkoppling är avgörande för verksamheter som bedrivs utanför traditionella kontorsmiljöer, såsom transporter, bygg, jordbruk och service. Samtidigt upplever företagen att mobilnäten i många fall är otillräckliga och instabila, vilket får direkta konsekvenser för produktion, effektivitet och utvecklingsmöjligheter.

Undersökningen visar vidare att en mycket stor andel av företagen ser mobilt bredband som en central förutsättning för digitalisering och att brister i mobilnätens täckning och prestanda utgör ett av de största hindren för fortsatt utveckling. Samtidigt framgår att företagen i första hand efterfrågar förbättrad geografisk täckning och stabil uppkoppling, snarare än

enbart högre hastigheter, vilket tydligt illustrerar att problembilden handlar om tillförlitlighet och tillgänglighet i hela verksamhetsmiljön.

Det centrala i denna bild är att behoven inte enbart är kopplade till förflyttning i transportsystemet, utan i minst lika hög grad till de platser där verksamheten faktiskt bedrivs, i verkstäder, på gårdar, i skog och mark, i mindre orter och i företagens dagliga arbetsmiljöer. Mot denna bakgrund är det uppenbart att en utbyggnad som huvudsakligen fokuserar på väg- och järnvägsstråk riskerar att inte adressera de mest verksamhetskritiska behoven.

Region Sörmland menar därför att stödsystemet behöver utformas så att det i högre grad tar sin utgångspunkt i näringslivets faktiska användningsmönster och behov, snarare än i en avgränsad syn på infrastruktur kopplad till transportstråk. En mer heltäckande ansats är nödvändig för att säkerställa att digitaliseringen kan genomföras i praktiken och att företagens utvecklingsmöjligheter inte begränsas av bristande uppkoppling.

Användarperspektiv och faktisk upplevelse av tjänsten

Region Sörmland vill lyfta fram vikten av ett tydligt användarperspektiv i utformningen av stödsystemet. Det föreslagna angreppssättet, där stöd riktas till sträckor som helt saknar täckning motsvarande 30 Mbit/s och en viss signaldämpning, innebär i praktiken att utbyggnaden kan komma att ske med olika operatörer ansvariga för olika delar av samma väg- eller järnvägssträcka.

Ur ett tekniskt perspektiv kan detta framstå som en rationell lösning, men ur ett användarperspektiv medför det betydande utmaningar. För resenärer i tåg kan fragmenteringen i viss mån hanteras genom ombordlösningar såsom WiFi. Samtidigt noteras en utveckling där tågoperatörer i ökande utsträckning använder så kallade radiotransparenta fönster, vilket innebär att användarens egen mobiluppkoppling blir mer direkt beroende av den externa täckningen. I dessa fall blir konsekvenserna av varierande operatörstäckning längs sträckan särskilt påtagliga.

Längs vägnätet blir problematiken ännu mer framträdande. De flesta användare har ett abonnemang hos en enskild operatör och har därmed inte möjlighet att nyttja den operatör som råkar ha bäst täckning i ett visst

delavsnitt. Resultatet riskerar att bli en upplevelse av fortsatt bristande tillgänglighet, trots att täckning formellt sett finns längs hela sträckan.

Förslaget innehåller en mekanism där operatörer ges möjlighet att begära tillträde till utbyggda sändarplatser. Region Sörmland ser positivt på denna princip, men vill samtidigt understryka att dess praktiska betydelse är beroende av hur stödsystemet utformas. För att säkerställa att användarperspektivet tillgodoses är det avgörande att det finns ett reellt affärsmässigt och tekniskt incitament för andra operatörer att begära tillträde till dessa infrastrukturer.

Om sådana incitament saknas finns en påtaglig risk att modellen inte leder till faktisk samutnyttjande av infrastrukturen, vilket i sin tur innebär att användarna fortsatt möter en fragmenterad och ojämlig tjänstekvalitet. Regionen menar därför att stödsystemet bör utformas så att det aktivt främjar delning av infrastruktur och säkerställer en sammanhållen och robust användarupplevelse oavsett operatör.

REGION SÖRMLAND

Christoffer Öqvist (M)
Regionstyrelsens ordförande

Magnus Johansson
Regiondirektör